एकाइ १५ · गाउँमाथि एउटा कविता

उत्तरकुञ्जिका · शिक्षकका लागि

पूर्णाङ्क ३०

अङ्क विभाजनमा दिइएका बुँदाका आधारमा अङ्क दिनुहोस्। फरक शब्दमा लेखिएको भए पनि उही कुरा भनेको उत्तर सही मानिन्छ।

१ शब्दार्थ

ज्ञान · ३

१. थोता → **ग.** झरेर थोरै बाँकी रहेको (दाँत)
२. उग्राउनु → **क.** निलेको घाँस फेरि मुखमा फर्काएर चपाउनु
३. पर्म → **ज.** आलोपालो गरी एकले अर्काको काम गरिदिने चलन
४. सिकिस्त → **ख.** धेरै बिरामी, ज्यान जोखिममा परेको
५. भाकल → **च.** देवतालाई गरिने पूजाको वाचा
६. अर्जाप्रु → **घ.** हतियारमा साँध लगाउनु, धारिलो पार्नु

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

२ युग्म शब्द

बोध · २

उत्तर

क. साथीभाइ; ख. चाडबाड; ग. मेलापात; घ. खेतीपाती

अङ्क विभाजन

✓ प्रतिशब्द ०.५ का दरले ‘साथीभाइ’ र ‘चाडबाड’ बनाएमा।
✓ प्रतिशब्द ०.५ का दरले ‘मेलापात’ र ‘खेतीपाती’ बनाएमा।

३ ठिक कि बेठिक?

बोध · २

i. ✓ **ठिक**
ii. ✗ **बेठिक:** कविताको गाउँमा समय कुखुराको भालेले बताउँछ।
iii. ✓ **ठिक**
iv. ✗ **बेठिक:** कविले पत्रिकाका सम्पादकलाई सम्बोधन गरेका छन्।

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

४ कविताको बोध

क. **अङ्क विभाजन** — ज्ञान · १

✓ अगेनामा नुन पड्काएर भनी लेखेमा।

ख. **अङ्क विभाजन** — ज्ञान · १

✓ बुढीका थोता दाँत वा अङ्गुरका झुप्पासँग भनी लेखेमा।

ग. **अङ्क विभाजन** — बोध · २

✓ चुनाव वा परिवर्तनले गाउँ नबदलिएको कुरा लेखेमा।
✓ गाउँ अझै अभाव र गरिबीमा गुजारा गर्दै छ भन्ने आशय लेखेमा।

Science Playground, कादुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

घ. **उत्तर** **प्रयोग · ४**

प्रस्तुत हरफ दिनेश अधिकारीको 'गाउँमाथि एउटा कविता' बाट लिइएका हुन्। यहाँ कविले गाउँको अभाव र गाउँलेको मेलमिलाप दुवै एकै ठाउँमा देखाएका छन्। पूरै गाउँका लागि एउटै इनार हुनुले खानेपानी जस्तो आधारभूत सुविधा पनि पर्याप्त नभएको देखाउँछ। तैपनि गाउँलेले पालो मिलाएर, एकअर्कालाई सहयोग गर्दै पानी बाँडेर पिउँछन्, कसैले गुनासो गर्दैन। यसबाट गाउँलेको सहनशीलता, सन्तोष र आपसी सद्भाव झल्किन्छ। साथै, यति थोरै सुविधामा पनि गुनासो नगर्ने गाउँलाई राज्यले बेवास्ता गरेको छ भन्ने व्यङ्ग्य पनि यी हरफमा लुकेको छ।

अङ्क विभाजन

- ✓ कवि र कविताको सन्दर्भ लेखेमा।
- ✓ एउटै इनारले गाउँको अभाव देखाउने कुरा लेखेमा।
- ✓ गुनासो नगर्नुले मेलमिलाप र सहनशीलता देखाउने कुरा लेखेमा।
- ✓ गाउँको उपेक्षामाथिको व्यङ्ग्य वा निष्कर्ष लेखेमा।

५ बोध प्रश्नोत्तर

उत्तर **बोध · ४**

क. एक घण्टा ओरालो झर्नुपर्थ्यो।
ख. गाउँपालिकाले पाइप र ट्याङ्की दियो; गाउँलेले पर्म लगाएर खाल्डो खने र पाइप बिछ्याए।
ग. पानी बोक्न जानु नपर्ने भएकाले उनीहरू बिहानै विद्यालय पुग्छन्।
घ. दुवै गाउँमा पानीको अभाव छ, तर गाउँले पर्म र आपसी सहयोगले मिलेर बस्छन्।

अङ्क विभाजन

- ✓ क: एक घण्टा भनी लेखेमा।
- ✓ ख: गाउँपालिका र गाउँले दुवैले गरेको काम लेखेमा।
- ✓ ग: बिहानै विद्यालय पुग्न पाएको लेखेमा।
- ✓ घ: अभाव र आपसी सहयोगको समानता लेखेमा।

६ पदक्रम

उत्तर **प्रयोग · २**

क. रमाइलो तिहार आयो। ख. किसानहरू खेतमा गोरु नार्छन्। ग. गाउँको बिहानी सुनौलो छ। घ. सेतो बकुल्लो आकाशमा उड्यो।

अङ्क विभाजन

- ✓ प्रतिवाक्य ०.५ का दरले क र ख लाई कर्ता सुरुमा र क्रिया अन्त्यमा राखेर लेखेमा।
- ✓ प्रतिवाक्य ०.५ का दरले ग र घ लाई विशेषण विशेष्यसँगै राखी व्याकरणिक पदक्रममा लेखेमा।

७ शुद्ध शब्द पहिचान

i. **ख.** सङ्गीत **ज्ञान · ०.५**

'ग' क वर्गको अक्षर भएकाले अघि क वर्गकै पञ्चम वर्ण 'ङ' आधा लेखिन्छ।

ii. **ग.** संसार **ज्ञान · ०.५**

'स' अघि नाके आवाज आउँदा पञ्चम वर्ण होइन, शिरबिन्दु लेखिन्छ।

Science Playground, काठ्मान्डे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

८ कविता लेखन

उत्तर **प्रयोग · ४**

मेरो गाउँ

डाँडाको काखमा
आमाको पछ्यौरामा बेरिएको बच्चाझैँ
निदाएको छ मेरो गाउँ।
बिहान भालेले उठाउँछ यसलाई
दिउँसो कुलोले गीत सुनाउँछ
साँझ अगेनाले कथा भन्छ।
गाउँलाई थाहा छ, कहिले मकै छर्ने
गाउँलाई थाहा छ, कसको छानो छाउने
तर गाउँलाई अझै थाहा छैन
सहरमा गएका छोराहरू कहिले फर्कने?

अङ्क विभाजन

- ✓ विषयअनुसार दृश्य वा विम्बबाट सुरु गरेमा।
- ✓ उपमा वा मानवीकरणको प्रयोग गरेमा।
- ✓ दोहोरिने पदावलीबाट लय मिलाएमा।
- ✓ प्रश्न वा सम्बोधनसहित भावपूर्ण अन्त्य गरेमा।

९ सोच्नुहोस्

उत्तर **उच्च दक्षता · ४**

गाउँको विकास गर्दा गाउँको आत्मा जोगाउँदै कमजोरी हटाउनुपर्छ। पर्म, एउटै इनारमा पनि गुनासो नगर्ने सन्तोष, छिमेकीसँग आगो बाँड्ने सहयोग र खेतीपातीका परम्परागत सिप गाउँका ठुला सम्पत्ति हुन्; सहरमा हराउँदै गएको सामूहिकता यिनैमा बाँचेको छ। विकासका नाममा यी कुरा मासिनु हुँदैन। तर रोगमा धामी बसाउनु, नुन पड्काएर कुशल अनुमान गर्नु जस्ता अन्धविश्वास बदल्नुपर्छ, किनभने तिनले ज्यानसमेत जोखिममा पार्छन्। स्वास्थ्य चौकी, विद्यालय, खानेपानी र सूचनाको पहुँचले यस्ता विश्वासलाई विस्तारै विज्ञानतिर लैजान्छ। त्यसैले असल परम्परा र आधुनिक सुविधा सँगसँगै लैजाने विकास नै गाउँका लागि उपयुक्त हुन्छ।

अङ्क विभाजन

- ✓ जोगाउनुपर्ने कुरा (पर्म, सहयोग, सन्तोष, सिप) उदाहरणसहित लेखेमा।
- ✓ ती कुरा किन मूल्यवान् छन् भन्ने तर्क दिएमा।
- ✓ बदल्नुपर्ने अन्धविश्वास र त्यसको हानि लेखेमा।
- ✓ परम्परा र आधुनिकताको सन्तुलनसहित निष्कर्ष दिएमा।

तहअनुसार अङ्क	ज्ञान	बोध	प्रयोग	उच्च दक्षता	जम्मा
अङ्क	६	१०	१०	४	३०

Science Playground, काठ्मान्डे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking